1. Details of Module and its structure

మాడ్యూల్ వివరాలు	
విషయ	అర్థశాస్త్రం
కోర్సు పేరు	భారత ఆర్థికాభివృద్ధి 01 (1 వ తరగతి, సెమిస్టర్ - 1)
మాడ్యూల్ పేరు/శీర్షిక	స్వాతంత్ర్య దినోత్సవం సందర్భంగా భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ – భాగం 1
మాడ్యూల్	keec_10101
ముందస్తుగా అవసరమైనవి	వలసపాలన, జాతీయాదాయం, ఆర్థిక వ్యవస్థ రంగాల వంటి పదాల గురించి అవగాహన
లక్ష్యాలు	ఈ పాఠం లో నేర్చుకున్న తరువాత, అభ్యసకులు ఈ దిగువ విషయాలను అర్థం చేసుకోగలుగుతారు: స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన సమయంలో భారతీయ ఆర్థిక వ్యవస్థ యొక్క వివిధ లక్షణాలు. అభివృద్ధి చెందని భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ యొక్క జవాబుదారి కారకాలను వివరించండి.
కీలక పదాలు	వ్యవసాయం, పత్తి మరియు జనపనార వస్త్ర మిల్లుల వాణిజ్యీకరణ, జనపనార పరివర్తన, హస్తకళలు, శిశు మరణాల రేటు, ఆయుర్దాయం, భూ స్థిరత్వరి, రైల్వేలు, టెలిగ్రాఫ్, జమీందారీ వ్యవస్థ

2. Development Team

Role	Name	Affiliation
National MOOC Coordinator (NMC)	Prof. Amarendra P. Behera	CIET, NCERT, New Delhi
Program Coordinator	Dr.Mohd. Mamur Ali	CIET, NCERT, New Delhi
Course Coordinator (CC) / PI	Prof. Neeraja Rashmi	DESS, NCERT, New Delhi
Subject Matter Expert (SME)	Dr. JanmejoyKhuntia	School of Open Learning, University of Delhi
Translator	Dr. J. YELLAIAH	Telangana Model School & Jr. College, Vallala, Shaligouraram, Nalgonda, TS - 508210

విషయసూచిక

1. ఉపోద్ఘాతము
2. జనాభా పరిస్థితి
3. వృత్తి నిర్మాణం
4. మౌలిక సదుపాయాలు
5. వ్యవసాయ రాష్ట్రం
6. పరిశ్రమల స్థితి
7. విదేశీ వర్తక ం యొక్క స్థితి
8. సారాంశం

పరిచయం

1947 నుంచి 2017 మధ్య కాలంలో స్వాతంత్ర్యం వచ్చి దాదాపు ఏడు దశాబ్దాలు గడిచినా ఇప్పటికీ భారత్ ప్రపంచంలో అల్పాదాయ దేశాల్లో జాబితా లో ఉంది. భారతదేశం యొక్క ప్రస్తుత ఆర్థిక స్థితికి ప్రధాన కారకాల్లో ఒకటి దేశం అనుభవించిన చారిత్రక పరిణామాలు. దాదాపు రెండు వందల సంవత్సరాల పాలన తరువాత 1947 లో బ్రిటిష్ వారు భారతదేశాన్ని విడిచి వెళ్లినప్పుడు, భారత ప్రభుత్వం వారి దార్శనికత ఫలితంగా ఒక ఆర్థిక వ్యవస్థను వారసత్వంగా వచ్చింది. అందువల్ల బ్రిటిష్ ప్రభుత్వ హయాంలో జరిగిన ఆర్థికాభివృద్ధిని అధ్యయనం చేయడం అవసరం. మా విశ్లేషణ, డెమోగ్రాఫిక్ పరిస్థితి, వృత్తి నిర్మాణం మరియు మౌలిక సదుపాయాలు, వ్యవసాయం యొక్క స్థితి, పారిశ్రామిక పరిస్థితి మరియు భారతదేశంలో విదేశీ వాణిజ్యం పై దృష్టి సారిస్తుంది.

జనాభా పరిస్థితి

జనాభా పెరుగుదల, అక్షరాస్యత స్థాయి, మరణాల రేటు మొదలైన వివిధ శీర్షికల క్రింద ఒక ఆర్థిక వ్యవస్థ యొక్క జనాభా స్థితి అధ్యయనం చేయబడుతుంది. భారతదేశంలో మొదటి జనాభా గణనను 1872 లో నాన్ సింక్రానమస్ పద్ధతిలో నిర్వహించారు. కాని బ్రిటిష్ ఇండియా జనాభా గురించి వివిధ వివరాలు 1881 లో ఒక జనాభా లెక్కల ద్వారా సేకరించబడ్డాయి. కొన్ని పరిమితులు ఉన్నప్పటికీ, ఇది భారతదేశ జనాభా పెరుగుదలలో అసమానతను వెల్లడించింది. ఆ తర్వాత ప్రతి పదేళ్లకు ఇలాంటి జనాభా లెక్కల ను నిర్వహించేవారు.

డెమోగ్రాఫిక్ పరివర్తన సిద్ధాంతం లో మూడు దశలు ఉన్నాయి: దశ I. ఇక్కడ జననాల రేటు మరియు మరణాల రేటు రెండూ ఎక్కువగా ఉంటాయి దశ II, ఇక్కడ జననాల రేటు ఎక్కువగా ఉంటుంది మరియు మరణాల రేటు తక్కువగా ఉంటుంది. దశ III, ఇందులో జననాల రేటు మరియు మరణాల రేటు రెండూ తక్కువగా ఉంటాయి.

1881-1921 మధ్య భారతదేశం జనాభా పరివర్తన యొక్క మొదటి దశలో ఉందని సులభంగా నిర్ధారించవచ్చు. ఈ కాలంలో జనన మరణాల రేటు రెండూ చాలా ఎక్కువగా, ఒకదానికొకటి దగ్గరగా ఉండటం వల్ల జనాభా పెరుగుదల చాలా తక్కువగా ఉండేది. జనాభా పరివర్తన యొక్క రెండవ దశ

21 తరువాత ప్రారంభమైంది, ఇది జనాభా పెరుగుదలను చూసింది. రెండో దశలో అధిక జననాల రేటు మరియు తక్కువ మరణాల రేటు ఉండటం వల్ల జనాభా వేగంగా పెరుగుతుంది. 1921 నుండి 1951 లో స్వతంత్ర భారత దేశములో మొదటి జనాభా గణన వరకు జనాభా సుమారు 25 కోట్ల నుండి 36 కోట్లకు పెరిగింది. కాబట్టి, స్వాతంత్ర్య సమయంలో భారతదేశం అప్పటికే భారీ జనాభా ఒత్తిడి లో ఉంది.

అక్షరాస్యత రేటు మరియు మరణాల రేటు వంటి వివిధ సామాజిక అభివృద్ధి సూచికలు కూడా ప్రోత్సాహకరంగా లేవు. మొత్తం అక్షరాస్యత 16 శాతం కంటే తక్కువగా ఉంది. ఇందులో మహిళా అక్షరాస్యత స్థాయి దాదాపు ఏడు శాతం తక్కువగా ఉంది. మొత్తం మరణాల రేటు చాలా ఎక్కువగా ఉంది మరియు ముఖ్యంగా, శిశు మరణాల రేటు చాలా ఆందోళనకరంగా ఉంది- 2016 లో శిశు మరణాల రేటు ప్రతి వెయ్యికి 41 కి 218. ఆయుర్దాయం కూడా చాలా తక్కువగా ఉంది- 2016 నాటికి దాదాపు 69 సంవత్సరాలకు భిన్నంగా 32 సంవత్సరాలు. ఇది ప్రజారోగ్య సదుపాయాలు పూర్తిగా సరిపోలేదని సూచిస్తుంది. పర్యవసానంగా నీరు మరియు గాలి ద్వారా వచ్చే వ్యాధులు ప్రబలి ప్రాణాలకు భారీ నష్టం వాటిల్లింది.

వృత్తి నిర్మాణం

వృత్తి నిర్మాణం అనేది విభిన్న పరిశ్రమలు మరియు సెక్టార్లో పనిచేసే వ్యక్తుల యొక్క పంపిణీని తెలియజేస్తుంది. బ్రిటిష్ పాలనలో మార్పు కు ఇది చిన్న సూచనగా కనిపించింది. వ్యవసాయ రంగం శ్రామిక శక్తిలో అత్యధిక వాటాకలిగి ఉంది, ఇది సాధారణంగా 70-75 శాతం వద్ద ఉంది, తయారీ మరియు సేవల రంగాలు వరుసగా 10 మరియు 15-20 శాతం మాత్రమే ఉన్నాయి.వివిధ అభివృద్ధి చెందిన ఆర్థిక వ్యవస్థలలో ఆర్థికాభివృద్ధి స్థాయి ఎక్కువగా ఉండటం వల్ల, వ్యవసాయ రంగం నుంచి పారిశ్రామిక, సేవా రంగాలకు మారుతున్న శ్రామిక శక్తి శాతం. కాలక్రమేణా పెరుగుతుంది. రెండు శతాబ్దాల బ్రిటిష్ పాలనలో భారతదేశ వృత్తి నిర్మాణంలో ఈ ధోరణి లేదు, స్వాతంత్ర్యం సమయంలో భారతదేశం వ్యవసాయ ఆర్థిక వ్యవస్థగా ఉందని సూచిస్తుంది. దీనికి రెండు ముఖ్యమైన కారణాలున్నాయి. ఒకటి, బ్రిటిష్ వారి దండయాత్రకు ముందు, భారతీయ. హస్తకళల పరిశ్రమలు మొఘల్ సామ్రాజ్యం మరియు స్థానిక రాజులు మరియు పాలకులు ఆధ్వర్యంలో వర్ధిల్లాయి. బ్రిటిష్ వారు దేశాన్ని ఆక్రమించినప్పుడు, వారు మొఘల్ సామ్రాజ్యాన్ని జయించి స్థానిక రాజులు లేదా పాలకులను ఓడించి హస్తకళా పరిశ్రమలను నాశనం చేశారు. ఫలితంగా ఈ పరిశ్రమల్లో పనిచేసే కార్మికులు గ్రామీణ ప్రాంతాల వైపు తరలివచ్చి వ్యవసాయాన్ని తమ ప్రధాన జీవనోపాధిగా స్వీకరించాల్సి వచ్చింది. రెండవది, ఇంగ్లాండులో నడుస్తున్న పరిశ్రమలకు అవసరమైన ముడిసరుకులను సరఫరా చేయడానికి రైతులకు నగదు రూపంలో చెల్లించడంద్వారా వ్యవసాయంలో పనిచేయడానికి భారతదేశంలో బ్రిటిష్ పాలనా యంత్రాంగం ప్రజలను ప్రోత్సహించింది.

అందువల్ల వ్యవసాయం భారతదేశంలో ప్రధాన వృత్తిగా మిగిలిపోయింది.శ్రామిక శక్తి పంపిణీలో గణనీయమైన ప్రాంతీయ వ్యత్యాసాలు కూడా ఉన్నాయి.మహారాష్ట్ర, పశ్చిమ బెంగాల్ మరియు అప్పటి తమిళనాడు, ఆంధ్రప్రదేశ్, కేరళ మరియు కర్ణాటక రాష్ట్రాలను

కలిగి ఉన్న అప్పటి మద్రాస్ ప్రెసిడెన్సీ యొక్క భాగాలు, వ్యవసాయ రంగంలో నిమగ్నమైన శ్రామిక శక్తి శాతం క్షీణించాయి. తయారీ మరియు సేవల రంగాలలో పెరుగుదల కనిపించింది.మరోవైపు ఒరిస్సా, రాజస్థాన్, పంజాబ్ వంటి ఇతర రాష్ట్రాలు అదే సమయంలో వ్యవసాయ రంగంలో పనిశక్తి వాటా పెరిగింది.

మౌలిక సదుపాయాలు

బ్రిటిష్ పాలనలో ఒక సానుకూల అంశం రైల్వేలు, ఓడరేవులు, జల రవాణా, పోస్టులు, టెలిగ్రాఫ్ వంటి మౌలిక మౌలిక సదుపాయాలను సృష్టించడం. నిజానికి 1850 లో భారతదేశంలో రైల్వేలను ప్రవేశపెట్టడం అనేది వారి అత్యంత ముఖ్యమైన అబివృద్ధి లో ఒకటిగా పరిగణించబడుతుంది.భారతదేశ ప్రజలు దూర ప్రయాణాలను చేపట్టడానికి మరియు తద్వారా భౌగోళిక మరియు.సాంస్కృతిక అడ్డంకులను ఛేదించడానికి ఇది వీలు కల్పిస్తుంది కనుక, జాతీయ సమైక్యతలో రైల్వేలు ప్రధాన పాత్ర పోషించాయి. ఏదేమైనా, ఈ అభివృద్ధి వెనుక ఉన్న అసలు ఉద్దేశ్యం ఈ క్రింది మార్గాల్లో వివిధ వలసవాద ప్రయోజనాలను అందించడం. గ్రామీణ ప్రాంతాల నుంచి ముడిసరుకును సమీప రేవుకు, అక్కడి నుంచి ఇంగ్లండుకు రవాణా చేయడానికి రైల్వేలు, రోడ్లు అవసరమయ్యాయి. ఈ ముడి పదార్థాలు, ఇంగ్లాండ్‌కు చేరుకున్న తరువాత, అక్కడ ఉన్న పరిశ్రమలలో ప్రాసెస్. చేయబడిన వస్తువులను పూర్తి చేయడానికి ఉపయోగించబడతాయి. ఈ వస్తువులు తిరిగి భారతదేశం మరియు ఇతర బ్రిటిష్ కాలనీలు మరియు దేశాలకు ఎగుమతి చేయబడ్డాయి. తయారైన వస్తువులు భారతదేశంలోని ఓడరేవులకు చేరుకున్న తరువాత, వీటిని రోడ్డు మరియు రైల్వేల నెట్ వర్క్ ద్వారా దేశంలోని వివిధ ప్రాంతాలకు అధిక ధరలకు భారతీయ వినియోగదారులకు విక్రయించడం కొరకు రవాణా చేయబడ్డాయి. బ్రిటిష్ వస్తువులకు భారతదేశం పెద్ద మార్కెట్ గా మారింది. కాబట్టి ముడిసరుకుల సరఫరాదారుగా, బ్రిటిష్ వస్తువుల వినియోగదారునిగా భారతదేశాన్ని "ఫీడర్ ఎకానమీ" అని పిలిచేవారు. బ్రిటిష్ వారు యుద్ధాలు చేసే ఇతర దేశాలను కూడా వలసరాజ్యం చేశారని మీకు తెలుసు.అందుకోసం వారు ఎప్పుడూ యుద్ధాలతో పోరాడటానికి తమ సైన్యాన్ని నిర్మించడానికి ప్రజలను నియమించుకుంటున్నారు. అందువల్ల భారతదేశంలో సైన్యాన్ని సమీకరించటానికి రోడ్ మరియు. రైల్వే మార్గాలను నిర్మించడం వారికి చాలా అవసరం. పూర్తయిన వస్తువులు మరియు ఇతర వస్తువులను ఓడరేవుకు రవాణా చేయడానికి రోడ్ మరియు రైల్వే మార్గాలను కూడా ఉపయోగించబడ్డాయి, ఇక్కడ నుండి ఇతర వలసవాద దేశాలకు. మరియు ఇతర దేశాలకు ఎగుమతి చేయబడ్డాయి. ఈ విధంగా బ్రిటిష్ పరిపాలన చాలా విదేశీ మారకద్రవ్యం సంపాదించింది.బ్రిటిష్ పాలనలో ఏ మౌలిక సదుపాయాలు కల్పించినా, ఈ సౌకర్యాలవల్ల భారతదేశం పెద్దగా.ప్రయోజనం పొందలేదు. ముఖ్యంగా వర్షాకాలంలో గ్రామీణ ప్రాంతాలకు చేరుకునేందుకు అన్ని వాతావరణ రహదారుల కొరత తీవ్రంగా ఉందని స్పష్టం చేసింది. గ్రామీణ భారతదేశంలో ఎక్కువ భాగం ప్రధాన ప్రవాహం నుండి కత్తిరించబడింది. అందువల్ల ఈ ప్రాంతాలలో నివసిస్తున్న ప్రజలు ప్రకృతి వైపరీత్యాలు, కరువుకాటకాల వల్ల బ్రిటిష్ కాలంలో తరచుగా సంభవించే కరువుకాటకాలతో తీవ్రంగా నష్టపోయారు.రైల్వేలను ప్రవేశపెట్టడం వల్ల భారత ప్రజలు పొందిన సామాజిక ప్రయోజనాలు ఆ విధంగా దేశ ఆర్థిక నష్టం కంటే ఎక్కువగా ఉన్నాయి.

రోడ్లు మరియు రైల్వేలతో పాటు, వలసరాజ్యాల పంపిణీ కూడా లోతట్టు వాణిజ్యం మరియు సముద్ర మార్గాలను అభివృద్ధి చేయడానికి చర్యలు తీసుకుంది.అయితే, ఈ చర్యలు సంతృప్తికరంగా లేవు. లోతట్టు జలమార్గాలు కొన్నిసార్లు, అంత చౌకైనవి కూడా. ఉదాహరణకు ఒరిస్సా తీరంలో ని కోస్టు కాలువ సంగతి చూద్దాం.ప్రభుత్వ ఖజానాకు భారీ వ్యయంతో ఈ కాలువ నిర్మించినా, దాని ఉపయోగం అంతంత మాత్రంగానే ఉంది. దీనికి ప్రధాన కారణం, ఇది రైల్వేలతో పోటీ పడలేక, కాలువకు సమాంతరంగా నడుస్తున్న ఈ ప్రాంతం త్వరలోనే తిరగబడింది. అందువల్ల ఈ ప్రాజెక్టు చివరకు, విడిచిపెట్టబడింది.

భారతదేశంలో బ్రిటిష్ వారు మౌలిక సదుపాయాల కల్పనలో మరొక ముఖ్యమైన అభివృద్ధి టెలిగ్రాఫ్ ను ప్రవేశపెట్టడం ద్వారా టెలికమ్యూనికేషన్స్ వ్యవస్థను ఏర్పాటు చేయడం. 1850 లో మొదటి ప్రయోగాత్మక విద్యుత్ టెలిగ్రాఫ్ లైన్ కలకత్తా (ప్రస్తుతం కోల్ కతా) మరియు డైమండ్ హార్బర్ మధ్య ప్రారంభించబడింది. 1851 లో దీనిని బ్రిటిష్ ఈస్టిండియ కంపెనీ ఉపయోగం కోసం ప్రారంభించారు.

1853 లో భారతదేశంలోని కొన్ని ప్రాంతాలు టెలిగ్రాఫ్ మార్గాల ద్వారా అనుసంధానించబడ్డాయి. వాటిలో కోల్ కతా (అప్పటి కలకత్తా) మరియు పెషావర్, ఆగ్రా, ముంబై (అప్పటి బొంబాయి), చెన్నై (అప్పటి మద్రాసు) ఉన్నాయి. 1854 లో టెలిగ్రాఫ్ సౌకర్యం ప్రజలకు అందించడానికి ఒక ప్రత్యేక విభాగాన్ని ఏర్పాటు చేశారు. 1881 లో దేశంలో మొట్టమొదటి అధికారిక టెలిఫోన్ సర్వీసు ను ఏర్పాటు చేశారు. అప్పుడు ఓరియంటల్ టెలిఫోన్ కంపెనీ లిమిటెడ్ ఆఫ్ ఇంగ్లాండ్ కు కలకత్తా, బొంబాయి, మద్రాసు, అహ్మదాబాద్ లలో టెలిఫోన్ ఎక్స్చేంజిలను ఏర్పాటు చేయడానికి ప్రభుత్వం లైసెన్స్ మంజూరు చేసింది. విద్యుత్ టెలిగ్రాఫ్ సేవ ఒక ముఖ్యమైన అభివృద్ధి అయినప్పటికీ, దీనిని ఎక్కువగా శాంతిభద్రతల పరిరక్షణ కోసం ఉపయోగించారు.

నికి, టెలిగ్రాఫ్, తపాలా సేవలు రెండూ కూడా ఒక ఉపయోగకరమైన ప్రజా ప్రయోజనానికి సేవ చేసినప్పటికీ, అంతటితో అంతటితో పాటు నిలిచిపోయాయి

వ్యవసాయ రాష్ట్రం

బ్రిటిష్ వారు భారతదేశానికి రాక మునుపు దేశంలో వ్యవసాయ పరిస్థితి చాలా సంతృప్తికరంగా ఉండేది. ఫ్రెంచి యాత్రికుడు బెర్నియర్ ప్రకారం, బెంగాల్ లో గంగా నది నుండి నీటి పారుదల కోసం గంగా నది నుండి ఉద్భవించిన కాలువలు అసంఖ్యాకంగా ఉన్నాయి, ఇవి గోధుమలు, కూరగాయలు, ధాన్యాలు, పక్షులు, బాతులు మరియు బాతులను తన సొంత వినియోగానికి ఉత్పత్తి చేసేవి. ఇది కూడా సమృద్ధిగా, ప్రత్తి మరియు పట్టులు, బియ్యం, చక్కెర మరియు వెన్న ఎగుమతి. ఆ గుంపులో పందుల మందలు, గొఱ్ఱెలు, మేకలు, చేపలు ఉన్నాయి. బెర్నియర్ ప్రకారం, బెంగాల్ ఈజిప్టు కంటే సంపన్నమైంది.

అయితే, అందుకు భిన్నంగా బ్రిటిష్ పాలనలో భారత వ్యవసాయం స్తబ్దత గా ఉండి పోయింది.
సాగు విస్తీర్ణం విస్తరించడం వల్ల ఉత్పత్తిలో కొంత మెరుగుదల తోపాటు, వ్యవసాయ రంగంలో ఉత్పాదకత తక్కువగా ఉంది. దానికి అనేక కారకాలు కారణమయ్యాయి.

ఒకటి, పట్టణ ప్రాంతాల్లో హస్తకళల పరిశ్రమలను ధ్వంసం చేయడం వల్ల ప్రజలు గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో స్థిరపడాలని, వ్యవసాయాన్ని ప్రధాన వృత్తిగా స్వీకరించాల్సి వచ్చింది. రెండు, ఇంగ్లాండులోని పరిశ్రమలకు భారతదేశం నుండి ముడిసరుకు, ఇండిగో, ప్రత్తి మొదలైన ముడి పదార్థాలు అవసరమై ఉన్నాయి. ఇందుకోసం బ్రిటిష్ ఏజెంట్లు ఈ ముడిపదార్థాలను రైతుల నుంచి నగదు చెల్లించి కొనుగోలు చేసేవారు. దీంతో నగదు తో ఆకర్షించబడిన రైతులు ఆహార ధాన్యాల ఉత్పత్తి నుండి వనరులను మార్చడం ద్వారా ఈ పంటల సాగును ప్రారంభించారు. ఈ 'పంట నగదు కోసం' ఈ అభివృద్ధి "భారతీయ వ్యవసాయ వాణిజ్యీకరణ" అని పిలువబడుతుంది. మూడు, ఈ రెండు కారకాలు ఈ రంగంపై ఆధారపడి 85 శాతం జనాభా వ్యవసాయంపై తీవ్ర ఒత్తిడి ని సృష్టించాయి.

స్వాతంత్ర్యసమయంలో ఈ సంఖ్య 75 శాతం ఉంది, ఇది ఇప్పటికీ చాలా ఎక్కువగా ఉంది. జనాభా ఒత్తిడి కూడా పెద్ద ఎత్తున నిరుద్యోగానికి కారణం అయింది. నాలుగు, వలస ప్రభుత్వం బెంగాల్ లో భూ స్థిరనివాసవిధానాన్ని ప్రవేశపెట్టింది. భూమి శిస్తు వసూలు చేయడానికి. దేశంలోని ఇతర ప్రాంతాలలో ఇలాంటి ఇతర రకాల పరిష్కారాలను కూడా ప్రవేశపెట్టారు.

ఈ జమీందారులు తమ హోదాను కోల్పోయే విధంగా నిర్ణీత మొత్తంలో ఆదాయాన్ని సేకరించి డిపాజిట్ చేయాలని కోరారు. పేద రైతుల అభివృద్ధి కోసం పని చేయడం కంటే రెవెన్యూ వసూళ్ల లక్ష్యాన్ని చేరుకునేందుకు జమీందార్లు తమ వంతు కృషి చేశారు. ఐదు, తక్కువ స్థాయి సాంకేతిక పరిజ్ఞానం, నీటిపారుదల సౌకర్యాలు లేకపోవడం, ఎరువుల వాడకం తక్కువగా ఉండటం ఇవన్నీ రైతుల దుస్థితిని తీవ్రతరం చేసి, వ్యవసాయ ఉత్పాదకత ను తక్కువ స్థాయికి చేర్చాయి.

ఆరు, అవిభక్త దేశం యొక్క అత్యంత సాగునీరు మరియు సారవంతమైన భూమి యొక్క ఒక పెద్ద భాగం పాకిస్తాన్ కు వెళ్ళింది. ప్రపంచ మార్కెట్లో దాదాపు మొత్తం జనపనార ఉత్పత్తి ప్రాంతం తూర్పు పాకిస్తాన్ (ప్రస్తుతం బంగ్లాదేశ్) లో భాగం కావడంతో ఆ సమయంలో కూడా దాదాపు గా ఏకస్వామ్యాన్ని అనుభవించిన భారతదేశ జనపనార పరిశ్రమ కూడా దెబ్బతింది.

పరిశ్రమల రాష్ట్రము
పందొమ్మిదో శతాబ్ది రెండవ అర్ధభాగంలో బ్రిటిష్ వారి పాలనలో కొన్ని ఆధునిక పరిశ్రమలు వచ్చాయి. మొదట్లో ఈ అభివృద్ధి పత్తి, జనపనార వస్త్ర మిల్లుల ఏర్పాటుకే పరిమితమైంది. పత్తి వస్త్ర మిల్లులు ఎక్కువగా దేశంలోని పశ్చిమ ప్రాంతాల్లో, అంటే మహారాష్ట్ర మరియు గుజరాత్ లో ఉండేవి, అయితే జనపనార మిల్లులు ప్రధానంగా బెంగాల్ లో కేంద్రీకృతమై ఉన్నాయి. పత్తి మిల్లులు ఎక్కువగా భారతీయుల ఆధీనంలో ఉండగా, జనపనార మిల్లులు

ఎక్కువగా విదేశీ యాజమాన్యంలో ఉండేవి. అయితే, 20వ శతాబ్దం ప్రారంభంలో టాటా ఐరన్ అండ్ స్టీల్ కంపెనీ (TISCO) 1907లో విలీనం చేయబడినప్పుడు అత్యంత ముఖ్యమైన అభివృద్ధి జరిగింది.

రెండవ ప్రపంచ యుద్ధం తరువాత చక్కెర, సిమెంటు, కాగితం మొదలైన రంగాలలో కొన్ని ఇతర పరిశ్రమలు కూడా వచ్చాయి. అయితే, భారతదేశంలో మరింత పారిశ్రామికీకరణను ప్రోత్సహించడానికి మెషిన్ టూల్స్ తయారీ వంటి క్యాపిటల్ గూడ్స్ ఇండస్ట్రీ లేదు. కాబట్టి, వ్యవసాయం మాదిరి, భారతదేశం తన పారిశ్రామిక స్థావరాన్ని అభివృద్ధి చేయడంలో ప్రయత్నం చేయలేదు. బ్రిటీష్ రాక అంతకుముందు చెప్పినట్లుగా అంతర్గత యుద్ధాల కారణంగా హస్తకళల పరిశ్రమలను నాశనం చేసింది.

దీనివల్ల నిరుద్యోగం విపరీతంగా ఏర్పడి ప్రజలు గ్రామీణ ప్రాంతాల వైపు పయనించి వ్యవసాయాన్ని వృత్తిగా స్వీకరించవలసి వచ్చింది. ఫలితంగా వ్యవసాయంపై పెను భారం పడుతుంది. ఇక్కడ కొన్ని తయారీ యూనిట్లు ఏర్పాటు చేయడం, సంప్రదాయ హస్తకళల పరిశ్రమల ను టోకు స్థానభ్రంశం చేయడానికి ప్రత్యామ్నాయం లేదు. అంతేకాకుండా, నూతన పారిశ్రామిక రంగం యొక్క వృద్ధి రేటు మరియు స్థూల దేశీయోత్పత్తి (GDP)కు దాని సహకారం చాలా తక్కువగా ఉంది. వాస్తవానికి వలస విధానం రెండు నిర్దిష్ట కారణాల వల్ల భారతదేశంలో పారిశ్రామికీకరణకు వ్యతిరేకంగా జరిగింది. ఒకటి, బ్రిటన్లో రాబోయే ఆధునిక పరిశ్రమలకు ముఖ్యమైన ముడి పదార్థాలను ఎగుమతి చేసే స్థితికి భారతదేశాన్ని తగ్గించడం మరియు రెండు, ఆ పరిశ్రమల యొక్క తుది ఉత్పత్తుల కోసం భారతదేశాన్ని విస్తృత మార్కెట్‌గా మార్చడం.

విదేశీ వాణిజ్యం

వ్యవసాయ, పారిశ్రామిక రంగాల్లో నెలకొన్న పరిస్థితులు దేశ విదేశీ వాణిజ్యంపై ప్రభావం చూపాయి. వ్యవసాయం యొక్క వాణిజ్యీకరణ భారతదేశం ముడి పట్టు, ప్రత్తి, ఉన్ని, చక్కెర, ఇండిగో, జనపనార మొదలైన ప్రాథమిక ఉత్పత్తుల ఎగుమతిదారుగా మారింది. ఎగుమతి కి ప్రధాన గమ్యస్థానం ఇంగ్లండు. ఇక్కడ పరిశ్రమలు ఈ ముడిపదార్థాలను వినియోగ వస్తువుల ఉత్పత్తికి, వాటిని తిరిగి భారతదేశానికి ఎగుమతి చేయడానికి ఉపయోగించేవి.

తుది వినియోగ వస్తువులను ఉత్పత్తి చేయడానికి భారతదేశానికి తగినంత పరిశ్రమలు లేనందున, ఇది పత్తి, పట్టు మరియు ఉన్ని బట్టలు మరియు తేలికపాటి యంత్రాలు వంటి మూలధన వస్తువుల దిగుమతిదారుగా మారింది.

కాబట్టి అన్ని ఆచరణాత్మక ప్రయోజనాల కోసం, భారతదేశం యొక్క ఎగుమతులు మరియు దిగుమతులపై బ్రిటన్ గుత్తాధిపత్యాన్ని కొనసాగించింది. భారతదేశ విదేశీ వాణిజ్యంలో సగానికి పైగా బ్రిటన్‌కు మాత్రమే పరిమితం అయినట్లు కనుగొనబడింది.

1869లో సూయజ్ కాలువ ప్రారంభం భారతదేశ విదేశీ వాణిజ్యంపై బ్రిటిష్ వారి నియంత్రణను మరింత తీవ్రతరం చేసింది. భారతదేశం ఎగుమతి మిగులును ఉత్పత్తి చేయగలిగినప్పటికీ, బ్రిటన్లో వలసరాజ్యాల ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసిన కార్యాలయం చేసిన ఖర్చులకు చెల్లింపులు చేయడానికి బ్రిటీష్ పరిపాలన మిగులును ఉపయోగించినందున బంగారం లేదా విదేశీ కరెన్సీ ప్రవాహం చాలా అరుదు. బ్రిటన్లో వలసరాజ్యాల ప్రభుత్వం

ఏర్పాటు చేసిన కార్యాలయం చేసిన ఖర్చులు, వలసవాదాన్ని కొనసాగించడానికి ప్రపంచంలోని వివిధ ప్రాంతాలలో బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం జరిపిన యుద్ధాలపై ఖర్చులు మరియు అదృశ్య వస్తువులను దిగుమతి చేసుకోవడం. ఈ విధంగా బ్రిటిష్ వారు విదేశీ వర్తకాన్ని ఉపయోగించి భారతదేశ సంపదను పారద్రోయడానికి ఉపయోగించారు. భారత్ తో వాణిజ్య సంబంధాలు ఉన్న ఇతర దేశాల్లో చైనా, సిలోన్ (శ్రీలంక), పర్షియా (ఇరాన్) ఉన్నాయి.

ముగింపు

1921 జనాభా లెక్కల ప్రకారం ప్రారంభమైన అధిక జనాభా పెరుగుదలతో భారతదేశం అప్పటికే రెండవ దశలోకి ప్రవేశించింది. విద్యావిజయాలు మరియు ఆరోగ్య సంరక్షణ ద్వారా సూచించబడ్డ జీవన నాణ్యత చాలా తక్కువగా ఉంది. 84 శాతం మంది నిరక్షరాస్యులుకాగా, ఆయుర్దాయం 32 ఏళ్లకు తక్కువగా ఉంది. శిశు మరణాల రేటు వెయ్యికి 281 గా ఉంది. రైల్వేలను ఏర్పాటు చేయడం అనేది బ్రిటిష్ పాలనా యంత్రాంగం భారతదేశానికి బహుమతిగా ఇచ్చిన ఒక ముఖ్యమైన మౌలిక సదుపాయాల కల్పన. అయితే, దీని ముఖ్య ఉద్దేశం భారతదేశ ప్రజల కంటే వలసప్రయోజనాలకోసం ముడిపదార్థాలను మరియు సైన్యాన్ని రవాణా చేయడం. భారతదేశంలో మూడింట నాలుగు వంతుల మంది వ్యవసాయంపై ఆధారపడి ఉన్నారు. తద్వారా దేశం ప్రాథమిక ఉత్పత్తి, పారిశ్రామికంగా వెనుకబడి పోయింది. అధిక జనాభా ఒత్తిడి, జమీందారీ వ్యవస్థ ప్రాబల్యం మరియు వాణిజ్యీకరణ కారణంగా భారతీయ వ్యవసాయం దెబ్బతింది. బ్రిటన్ భారతదేశపు ప్రధాన వాణిజ్య భాగస్వామిగా ఉండి, భారతదేశ సంపదను కొల్లగొట్టడానికి విదేశీ వాణిజ్యాన్ని ఉపయోగించింది.